

Kõne Maarjamäel 14.06.2019 küüditamise mälestuspäeval

Henn Põlluaas, Riigikogu spiiker

Kallid eestlased, kaasmaalased, sõbrad ja külalised!

Täna tähistame leinapäeva, mis on samas ka mälestuspäev. Sellel päeval tuletame meelde Eesti ajaloo traagilisi sündmusi, leiname küüditatud, hukkunuid ja hukatuid ning süütame nende mälestuseks küünlad. Me meenutame.

Meenutame küüditamisi – täna eeskätt 1941 aasta juunis toimunut, aga ka 1945. ja 1949. aasta küüditamisi. Me räägime inimestest, kes arreteeriti ja kadusid jäljetult või sundmobiliseeriti Punaarmeele. Me räägime neist, kes jätsid oma elu Eesti linnade pommitamistel ja punaväe käe läbi. Me mälestame ka hilisemaid totalitaarrežiimi poolt represseeritud ja mõrvatuid.

Kahjuks memoriaalil kõikide nende kommunismiohvrite nimesid ei ole.

Kommunistlikud kurjategijad oli seadnud endale eesmärgi – luua uus nõukogude rahvas, *Homo Sovieticus*. Progressiivseteks kuulutatud ideede ja väärtuste elluviimiseks kasutati rahvaste ümberasustamist, füüsilist hävitamist, ideoloogilist ajupesu ja venestamispoliitikat. Anastatud riike ja rahvaid karistati, sest nende arusaamad, väärtused ja ideoloogia ei langenud kokku okupeerijate omaga. Maailmanägemuste lahknevus totalitaarse Nõukogude Liidu ja Eesti vahel liikus nõrgemale osapoolele traagilises suunas.

Vaid kaheksa päeva enne sõja algust viis Kreml läbi suurima küüditamise Eestis. See oli aga alles esimene osa kavatsust. Rahvavaenlasteks kuulutati kõik, kes olid osalenud Eesti riigi loomisel ja ülesehitamisel. Või olid lihtsalt majanduslikult ja sotsiaalselt aktiivsed kodanikud. Teist samale aastale plaanitud küüditamist ei jõutud õnneks läbi viia.

Umbes kolmandik juuniküüditatute ohvritest olid lapsed ja alaealised. Ligi sadakond neist hukkus. Noorim oli kolme kuu vanune imik. Milles seisnes tema süü?

Pr. Alma Allvee Aasperest, kes nägi naiste ja laste rongidele ajamist ning küüditajate jõhkrat käitumist, kirjutas: „Mis võim see küll on, kes sõdib laste ja emadega“. ¹ Ka meie küsime seda.

Vägivald ja küüditamised jätkusid peale Eesti taasvallutamist 1944. aastal. Kodudest ära viidud inimesed pidid õppima ellujäämiskunsti kaugel Siberis. Nii mõnelgi tuli küüditamist lausa kaks korda läbi elada: 1941. aastal ja sealt eluga tagasi tulles 1949. aastal uuesti. Sõja eel Eestist ära viidud meestest enamus aga tagasi ei tulnudki. Kaduma jäi põlvkond mehi, kelle unistused ei saanud kunagi teoks.

Ka meie pere küüditati 1945. aastal. Ema ja tema õed olid alles lapsed. Vanaisa hukati 1946. aastal Patarei vanglas kui riigireetur. Sest mida muud üks kirikuõpetaja ja olude sunnil võõras mundris Eesti vabaduse eest võidelnud eesti mees siis okupantide silmis oli.

Väike, miljonilise rahvaarvuga Eesti kaotas pea iga viienda inimese, mitte ükski pere ei jäänud vägivaldlast puutumata. Hukkunute hauad on aga sageli teadmata.

Kuid me jääme püsima ja taastasime oma riigi. Meie kohustus on rääkida toimunud järeltulevatele põlvedele ja ka tervele maailmale ning teha kõik, et need koledused ei korduks. Kuid ka täna näeme, kuidas teatud ideoloogiat ja juba uusi väärtusi püütakse ainuõigeteks ja progressiivseteks kuulutada. Me ei lase ajalool korduda!

Me mälestame kõiki ohvreid. Vanaemasid, vanaisasid, emasid, isasid, lapsi ja lapselapsi. Me ei unusta neid iial! Kui neid kuritegusid aga õigustatakse, neid ei kahetseta, siis pole ka andestamine võimalik.

Langetagem pea nende ees, kes hukkusid kommunistlikes repressioonides või langesid võitluses meie riigi, rahva ja Eesti tuleviku nimel. Me mäletame!

¹ Peep Varju „Eesti laste küüditamine Venemaale 14. juunil 1941 kui genotsiidi ja sõjakuritegu“, Tallinn 2013, lk.18